

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК РЕАЛЬНА ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

TRANSNATIONAL CRIME AS A THREAT TO NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

Жаровська Г.П.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права і криміналістики юридичного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У статті автор доводить, що транснаціональна злочинність є реальною загрозою національній безпеці України. Таке твердження ґрунтується на фактичних даних, які свідчать, що транснаціональна злочинність вийшла на новий рівень розвитку, намагається диктувати свою політичну волю державі, загрожувати суверенітету та цілісності держави. У статті визначені нові риси транснаціональної злочинності, які свідчать про її якісну трансформацію.

Ключові слова: національна безпека, загрози, транснаціональна злочинність, ресурси, політична воля, окупація.

В статье автор показывает, что транснациональная преступность является реальной угрозой национальной безопасности Украины. Такое утверждение основывается на фактических данных, которые свидетельствуют, что транснациональная преступность вышла на новый уровень развития, пытается диктовать свою политическую волю государству, угрожать суверенитету и целостности государства. В статье определены новые черты транснациональной преступности, которые свидетельствуют о ее качественной трансформации.

Ключевые слова: национальная безопасность, угрозы, транснациональная преступность, ресурсы, политическая воля, оккупация.

In this article the author proves that transnational crime is a real threat to the national security of Ukraine. This statement are cut on actual data, which indicate that transnational crime has reached a new level of development, trying to impose its political will of the state, download the sovereignty and integrity of the state. In article defines the new features of transnational crime, which are evidence of its qualitative transformation.

Key words: national security, threats, transnational crime, resources, political wills, occupation.

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття транснаціональна злочинність набуває принципово нових рис, сучасні злочинні транснаціональні організації виходять за межі економічної злочинної діяльності, втручаються в політичні процеси, зазіхають на безпеку особистості, суспільства, держави, що в концентрованій формі можна спостерігати в сучасній Україні. Саме на теренах нашої держави корупція та політика, злочинність та економіка, національні інтереси створили глобальну модель транснаціональної злочинності, осмислення витоків та стану якої слід вважати актуальною проблемою як національної, так і світової кримінології.

В Україні транснаціональна злочинність, мабуть вперше у світовій практиці, довела свою здатність не просто створювати загрозу національній безпеці, але реалізувати цю загрозу у практичній площині: змінювати кордони, окупувати за допомогою військової сили значні території, претендувати на роль політичного лідерства та вимагати визнання як повноцінних суб'єктів міжнародного права.

Стан дослідження. До проблем транснаціональної злочинності в Україні зверталися М.Г. Вербенський, А.М. Бойко, Т.В. Мельничук, А.Д. Дорошенко, В.П. Сервецький та ін.

Роботи цих науковців спряли усвідомленню потенційних загроз, які несе в собі транснаціональна організована злочинність. В той же час події останніх місяців дають можливість по новому осмислити проблему транснаціоналізації організованої злочинності, визнати факт, що вона стала реальною загрозою для

національної безпеки не тільки України, але й усього світу, набула нових рис, які свідчать про те, що цей сегмент злочинності набув принципово нової якості.

Таким чином, **метою статті** є визначення тих характерних рис, які дозволяють стверджувати, що транснаціональна злочинність є реальною загрозою національній безпеці України.

Виклад основного матеріалу. В українській науковій літературі та документах більшість визначень поняття «національна безпека» характеризується через стан чи положення об'єкту безпеки, коли для нього відсутня небезпека, тобто зміни властивостей у гірший бік або стан, що забезпечує достатню економічну чи військову потужність нації для опору загрозам її існування, які виходять як з інших держав, так і з середини власної держави. Наприклад, О. Гончаренко, Е. Лісичин, О. Бодрук та М. Горелов визначають національну безпеку як «ступінь захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави» [9], інші автори вважають, що «національна безпека... характеризує стан політичних інститутів, що забезпечує їхню ефективну діяльність по підтриманню оптимальних умов існування і розвитку особистості і суспільства» [7].

На думку О.Л. Хилько, національна безпека являє собою конкретний (такий, що визначається для кожної держави окремо) ступінь захищеності важливих цінностей, інтересів, прав особи, соціальних груп, всього суспільства і держави, зокрема, загальнонаціональних цінностей та самобутності, від широкого спектру зовнішніх і внутрішніх загроз політичного,

економічного, військового, екологічного, технологічного, інформаційного, культурного та іншого характеру [13].

Як бачимо із зазначених визначень, перші два з них мають загальнонауковий характер, а останнє – конкретний, хоча безумовно, що нинішня ситуація в Україні потребує, в першу чергу, того, що в переліку загроз національній безпеці на перший план вийшов криміногенний фактор, який до недавнього часу фактично не розглядався як такий, що є головним аспектом дестабілізації в країні. До речі, українські законодавці таку загрозу зрозуміли, визначили її як найбільш суттєву, про що свідчить ранжування загроз, що визначені ст. 1 Закону України «Про основи національної безпеки України», який визначає, що національна безпека являє собою стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної

політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам [11].

У той же час не треба мати високої поінформованості відносно стану справ в країні, щоб констатувати, що нині стан національної безпеки держави в її викладеному в законі варіанті, фактично знаходиться на найнижчому рівні, що є наслідком системної руйнівної роботи транснаціональних злочинних організацій як глобального, так і локального масштабу.

Нині загрози національній безпеці України мають як внутрішній, так і зовнішній характер і зосереджені у внутрішньополітичній, економічній, соціальній, інформаційній та духовній сферах життєдіяльності. Ми поділяємо думку Т.Я. Хабриєвої про існування також «інших головних загроз», таких як розпад країни або відторгнення від неї територій; депопуляція, а простіше – вимирання населення; втрата повноцінної міжнародної і внутрішньої суверенності; «моральна криза», під якою вважається бюрократизація, неефективність управління та корумпованість [12, с. 71-72].

На сьогоднішній аналіз діяльності транснаціональних злочинних організацій в Україні свідчить, що країна має справу із чітко організованою схемою перетворення власної території на найкрупніший у світі кримінальний анклав (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями загроз національній безпеці України із боку транснаціональних злочинних організацій

Напрями діяльності транснаціональних злочинних організацій	
В економічній площині	
Захоплення основних галузей економіки	Реалізовано
Створення умов, коли економічна система може функціонувати та розвиватися виключено в рамках кримінально-корупційних відносин	Реалізовано
Отримання величезних обсягів фінансових коштів, в наслідок повного контролю за грошовими потоками, перетворення державного бюджету на власний «гаманець»	Реалізовано
Хижацька експлуатація природних ресурсів, яка спрямована на знищення ресурсної бази країни	Реалізовано
Рейдерство, шахрайство, ухилення від сплати податків як основа інституціоналізації національної економіки	Реалізовано
В політичній площині	
Розбещення й шантаж національної еліти	Реалізовано
Формування органів «зручної» влади, які повністю втягнуті в сферу дій транснаціональних злочинних організацій	Реалізовано
Введення інституту «кримінальних» консультантів з найважливіших сфер політичного буття	Реалізовано
Воєнна агресія, як основний шлях перетворення України в найкрупніший світовий анклав розвитку транснаціональної злочинності	Реалізовано частково
Політична та економічна ізоляція держави	Не реалізовано
У сфері суспільних відносин	
Ерозія традиційного способу життя суспільства	Реалізовано
Пригнічення духовного та стимулювання біологічно-чуттєвого начала людини	Реалізовано

Обґрунтування безальтернативності кримінального способу життя	Реалізовано
У правоохоронній сфері	
Створення системи правоохоронних органів, які не тільки не бажають, але й не можуть протидіяти транснаціональній злочинності	Реалізовано
Дескридитація правоохоронної системи в очах суспільства	Реалізовано

Як свідчать дані наведеної таблиці, транснаціональна злочинність як глобальна соціально-економічна та політична інституціональна система успішно та переконливо довела, що вона може на власний розсуд керувати державою, визначати долю громадян, а також перетворювати цілі регіони на анклав, в яких не діють закони, а правоохоронці фактично (за рідким виключенням) сприяють мілітаризації транснаціональних злочинних організацій, здаючи їм зброю, техніку, споруди та приміщення, які належать як їм самим, так і державним органам влади.

В окремих українських регіонах до влади прийшли особи, що є не просто кримінальними злочинцями, а особами, які причетні до злочинів проти людяності, державними злочинцями.

Отже, із прикрістю констатуємо, що на початку 2014 року проблема транснаціональної злочинності набула в Україні глобального масштабу, стала фактором повсякденного життя кожного громадянина країни.

Інформація, яка постійно з'являється в інформаційному просторі відносно діяльності транснаціональних злочинних організацій в Україні, вражає. Державна служба фінансового моніторингу України особливу увагу концентрує на розслідуванні фактів відмивання коштів, отриманих від корупційних дій, розкрадання та привласнення державних коштів і майна злочинними організаціями, комерційними структурами, які мали транснаціональні зв'язки. Йдеться про мільярди доларів, що були отримані від незаконних обладунків, які пов'язані майже з усіма формами транснаціональної злочинної діяльності, виведені за кордон [5]. Нині ці кошти знов працюють в Україні, працюють на створення нових злочинних організацій, зокрема, не викликає сумніву, що ці гроші нині активно працюють на сході, в інших регіонах України, про що свідчать факти.

16 квітня 2014 року під час перевірки документів у пасажирів потягу «Севастополь-Дніпропетровськ» прикордонники звернули увагу на зухвалу поведінку молодого чоловіка і трьох дівчат. Після огляду особистих речей цих пасажирів, які виявилися громадянами Криму, були виявлені 1 млн 800 тис. грн. Як з'ясувалося, ці гроші призначалися для оплати антиукраїнських мітингів на півдні і сході країни [10].

24 квітня 2014 року СБУ затримало заступника самопроголошеного мера Слов'янська В. Пономарьова, який перебував у Москві, де отримав від невідомої особи досудовим розслідуванням осіб гроші і засоби зв'язку, які після повернення в Україну повинен був передати керівнику терористичної групи у Слов'янську, громадянину Росії, для їх використання у терористичній діяльності [4].

Іноземні громадяни фактично є організаторами транснаціональної злочинної діяльності, зокрема

російський громадянин І. Гірін за допомогою представників іноземних спецслужб та за відсутності опору з боку українських правоохоронців фактично захопив місто Слов'янськ у Донецькій області, встановив в місті режим терору, безпосередньо причетний до вбивства депутата Горлівської міської ради В. Рибак.

Про те, що події у Слов'янську та Краматорську організовані іноземними спеціальними службами, які фактично створили на території міста потужну транснаціональну злочинну організацію, яку очолив В. Пономарьов, свідчать об'єктивні факти.

Самопроголошений «народний мер» Слов'янська В. Пономарьов за даними правоохоронних органів є громадянином Російської Федерації і з 2009 року перебуває у всеросійському розшуку. Він був довіреною особою кандидата у депутати Верховної Ради С. Ципіна, який балотувався по 47-му округу від Партії Зелених. 19 грудня 2012 Ципіна затримали співробітники УБОЗ за підозрою у викраденні людини та здирництві 500 тисяч грн. [14]

Нині під контролем «народного мера» знаходиться місцева міліція, пенітенціарна служба, ЖКГ та інші служби міста, ситуація в місті не контролюється органами внутрішніх справ, а по місту розгулює озброєний криміналітет. Після захоплення Слов'янського міського відділу міліції місцевим жителям, у тому числі з кримінальним минулим, було видано більше 400 одиниць вогнепальної зброї, правоохоронці зазначили, що зараз Слов'янськ є найбільш небезпечним містом в Україні [2]. Лідер «слов'янської» транснаціональної злочинної організації має політичні амбіції, виступає за незалежну Донецьку республіку і вже попросив ввести на її територію російські війська.

Зазначені злочинні організації, хоча і в менших масштабах, фактично діють на всій території Луганської та Донецької області, займаються традиційними видами транснаціональної кримінальної діяльності: торгівлею зброєю, наркотиками, крадіжками автомобілів.

Таким чином, потрібно розуміти, що нині Україна стикається із появою принципово нової форми транснаціональної злочинності, яка відноситься до сегменту злочинів проти національної безпеки. Не викликає сумніву і те, що політична ситуація навколо України буде сприяти тому, що в найближчі місяці правоохоронні органи будуть стикатися із намаганнями активізувати терористичну діяльність на території держави, що буде супроводжуватися активізацією переміщення зброї, інших предметів міліарного класу, а також вербуванням громадян для участі у протиправній державній діяльності.

Тому можна досить сміливо стверджувати, що характерною особливістю нинішнього етапу «дис-

курсу безпеки» є його поступовий перехід в площину визнання транснаціональної злочинності як основної загрози національній безпеці України, яка за своїми масштабами виходить за межі традиційної кримінальної діяльності, має характеризуватися як «транснаціональна злочинність військово-політичної спрямованості», характерними ознаками якої є:

1. Намагання дестабілізувати суспільно-політичну ситуацію в країні з метою отримання політичних, економічних преференцій, з претензією на створення кримінальних анклавів, влада в яких має належати лідерам транснаціональних злочинних організацій.

2. Тісна координація злочинної діяльності із зарубіжними спеціальними силовими службами, участь представників цих спецслужб в діяльності транснаціональних злочинних організацій.

3. Політична підтримка кримінальної діяльності із боку найвищих посадових осіб іноземних держав, які фактично призначають керівників цих організацій, фактична легалізація їх діяльності шляхом політичної та інформаційної підтримки.

4. Участь в злочинній діяльності частини вітчизняних політиків, правоохоронців, які сприяють вчиненню провокацій, захвату приміщень та ін., намагаються створити позитивний імідж учасникам цих організацій.

5. Втягнення (за рахунок популістської, політичної та антиукраїнської пропаганди) в діяльність транснаціональних злочинних організацій пересічних громадян, які підтримують діяльність цих організацій, пов'язують із цією діяльністю надії на заможне життя.

6. Втягнення (за рахунок використання фінансових ресурсів) в діяльність транснаціональних злочинних організацій громадян, які ведуть антисоціальний спосіб життя (наркоманів, криміналітет, осіб без постійного місця проживання та ін.).

7. Наявність потужного військового мілітарного ресурсу у вигляді новітньої зброї, техніки, обладнання, яке за своїми тактико-технічними показниками перевищує аналогічні вітчизняні зразки.

8. Інформаційне супроводження транснаціональної злочинної діяльності, яке реалізується на рівні «інформаційної війни», яка фактично ведеться з використанням потужних можливостей сусідньої держави.

Вказані ознаки дозволяють віднести новітні злочинні організації до сегменту «глобальної транснаціональної злочинності» в його військово-політичному варіанті, який нині стає реальною загрозою для національної безпеки України, але, набувши необхідного досвіду, у найближчі роки може створити реальну небезпеку для усієї міжнародної спільноти, стати чинником дестабілізації світового порядку, запропонувати міжнародній спільноті своє бачення кримінального світоустрою XXI століття.

Висновки. Таким чином, не підлягає сумніву, що транснаціональна злочинність набула в останні роки принципово нових рис, вона стала реальною військовою та політичною силою, спрямованою на захоплення територій шляхом інтервенції, тероризму, політичного та інформаційного тиску на органи влади, населення, органи правопорядку, бізнес, на збройні сили та політичні інститути.

Це, в першу чергу, свідчить про те, що новітня транснаціональна злочинність змогла отримати фінансові та матеріальні ресурси, організаційний та військовий досвід, щоб намагатися диктувати світові свою політичну волю.

Сучасний світ повинен усвідомити ці нові реалії, створити реально діючу систему, яка має відмовитися від концепції «протидії» транснаціональній злочинності, створити принципово нову концепцію боротьби з цим явищем, спрямовану на його максимально можливе знищення.

Так, в нинішніх умовах боротьба з транснаціональною організованою злочинністю з метою забезпечення національної безпеки України має бути комплексною, орієнтованою на її припинення не лише заходами кримінально-правового впливу, але і за допомогою використання механізмів військової протидії, військової та військово-політичної співпраці між країнами, активізації діяльності спеціальних служб в напрямку нейтралізації каналів постачання фінансів, зброї, технічних засобів мілітарного призначення, нейтралізації міжнародних зв'язків транснаціональних злочинних організацій, а також шляхом формування у міжнародному співтоваристві стійкого негативного ставлення до дій транснаціональних злочинних організацій глобального масштабу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко А.М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-кримінологічне дослідження) : монографія / А.М. Бойко. – Львів, 2008. – 380 с.
2. В Славянске местный криминалитет имеет более 400 единиц оружия [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?v_slavyanske_mestniy_kriminalitet_imeet_bolee_400_edinits_oruzhiya__mvd&objectId=434707&lang=ru.
3. Вербенський М.Г. Тенденції транснаціональної організованої злочинності в Україні / М.Г. Вербенський // Право і суспільство. – 2010. – № 2. – С. 101–106.
4. ГПУ задержала заместителя «народного мэра» Славянска [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://kr.ua/politics/450473-hpu-zaderzhala-zamestytelia-narodnoho-mera-slavyanska>.
5. Державна служба фінансового моніторингу України. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sdfm.gov.ua>.
6. Дорошенко А.Д. Фактор транснаціональної злочинності в сучасних міжнародних відносинах : автореф. дис... канд. політ. наук / А. Д. Дорошенко ; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. віднос. – К., 2003. – 24 с.
7. Маначинський О.Я. Військова безпека України і вплив на неї геополітичних факторів / О.Я. Маначинський, А.А. Соколов. – К. : НІСД, 1997. – 167 с.
8. Мельничук Т.В. Організовані форми злочинної діяльності у зовнішньоекономічній сфері : кримінологічне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук / Т.В. Мельничук. – Одеса, 2009. – 232 с.

9. Національна безпека України: історія і сучасність : монографія / О.С. Бодрук, О.М. Гончаренко, Е.М. Лісичин, М.А. Горелов. – К, н-т світової економіки і міжнар. відносин НАН України, 1993. – 82 с.
10. Пограничники задержали курьеров с 2 млн грн для сепаратистов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2014/04/16/323861>.
11. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – ст. 351.
12. Хабриева Т.Я. Национальные интересы и российское законодательство / Т.Я. Хабриева // Право и безопасность. 2005. – № 4 (17). – С. 71–79.
13. Хилько О.Л. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «Національна безпека» / О.Л. Хилько // Вестник Севастопольского государственного технического у-та. – 2003. – № 50. – С. 181–190.
14. 12 фактів з життя «народного мера» Слов'янська Пономарьова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://espreso.tv/article/2014/04/28/khto_takyy_narodnyy_mer_slovyanska_vyacheslav_ponomarov.